

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	18/1	2024	183-202
----------------------------	------	------	---------

LEX DE IMPERIO VESPASIANI: İMPARATORLUK MAKAMININ RESMİLEŞMESİ

Cemil KOYUNCU*

Makale Bilgisi

Başvuru: 16 Şubat 2024

Kabul: 02 Mayıs 2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Info

Received: February 16, 2024

Accepted: May 02, 2024

Öz

Bu çalışmanın amacı, Roma imparatoru Vespasianus'un anayasal güçlerini (imperium) ve otoritesini resmi olarak düzenleyen Lex de imperio Vespasiani, yasasını incelemektir. Lex de imperio Vespasiani'nin önemi, ilk kez bir yasada Roma imparatorunun yetkilerinin ve ayrıcalıklarının kapsamlı olarak ve doğrudan ifade edilmesidir. Böylece, Lex de imperio Vespasiani'de imparator anayasal bir kurum olarak tanınmış ve bu yasa principatusluk rejiminin başlangıcı olarak gösterilmiştir. İlk kez bu yasada eski imparatorlar emsal (exempla) gösterilerek Vespasianus doğru bir yönetim uygulaması noktasında cesaretlendirilmiştir. Çünkü bu yöntemde sıralama, kronolojik olarak takip edilmemiş, Augustus, Tiberius ve Claudius iyi emsaller olarak gösterilirken, Gaius, Nero gibi kötü olarak değerlendirilen imparatorlar ise dışarıda bırakılmıştır. Bu makalede, emsal uygulamasının nedenleri ve amaçları üzerinde durulurken, bununla Roma Senatus'unun imparatorluğu kurumsal bir kimliğe kavuşturmayı amaçlayıp amaçlamadığı ve Vespasianus'un da bunun için bir talebinin olup olmadığı tartışılmıştır. Bu yasada, Vespasianus, iç savaş sonrasında imparatorluğa yükselen yeni bir aile üyesi olarak, Iulius-Claudius ailesinden gelen önceki imparatorlara verilen siyasi hakları kendisi için talep etmiştir. Senatus'un da imparatorun bu haklarını resmileştirerek, onun konumunu daha fazla güçlendirmiş olduğu

* Dr. Öğr. Üyesi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı. koyuncucemil@hotmail.com; ORCID:0000-0002-0731-2723.

görünse de imparatoru öngörülebilir bir yönetim sergilemesi için daha önce imparatorluğu başarılı olarak değerlendirilen emsalleri çerçevesinde tutmak istemiştir. Ancak her durumda imparatorluk rejimi, Romalılar tarafından resmi olarak kabul edilmiş ve imparatorluk kurumu Roma'nın anayasal sistemine girmiştir. Ayrıca bu çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için metnin Latince orijinalinden Türkçeye çevirisi eklendi.

Anahtar kelimeler: *Lex de imperio Vespasiani*, Vespasianus, Roma Hukuku, Yasa, Latince, Türkçe çeviri.

Lex de Imperio Vespasiani: The Formalization of Imperial Authority

Abstract

The aim of this study is to examine the law *Lex de imperio Vespasiani*, which officially designates the constitutional power (*imperium*) and authority of the Vespasian Roman Emperor. The importance of the *Lex de imperio Vespasiani* is that the powers and privileges of the Roman emperor have been comprehensively and directly expressed in this law firstly. Thus, with *Lex de imperio Vespasiani*, the emperor was recognized as a constitutional institution and so it was testimonial of the principate. For the first time in this law, former emperors were shown as *exempla* to encourage the emperor Vespasian to be one of the good emperors. Because, in this way, the course of emperors was not followed chronologically and while Augustus, Tiberius and Claudius were shown as good emperors, bad ones such as Gaius and Nero were not mentioned. In this article, whereas focusing on the reasons and purposes of the *exempla*, it is discussed whether this was practised by the senate to make an constitutional foundation to the emperor and Vespasianus also requested for it. Whereas Vespasian benefited from the privileges he acquired from the positions of the former emperors, the Senate enacted these privileges and tried to keep the emperor within the framework of precedents to show a predictable rule, as a strong representative of the aristocracy and tradition, rather than enforcing him. However, in all cases, the imperial regime was officially accepted by the Romans and the institution of the emperor entered the constitutional system of Rome. In addition, to ensure the study more intelligible, The Turkish translation of the *Lex Vespasiani* from Latin was added.

Keywords: *Lex de imperio Vespasiani*, Vespasian, Roman Law, Law, Latin, Turkish Translation.

1.Giriş

Lex de imperio Vespasiani,¹ Augustus'tan itibaren imparatorların sahip olduğu yetkilerin, kamuya ait olan otoritenin, *Senatus* ve meclis tarafından resmi olarak Roma imparatoru Vespasianus'a teslim edildiğini gösteren bir Roma yasasıdır.² Aynı zamanda Roma imparatorluk tarihinin en fazla tartışılan ve en önemli meclisine ait bir yasal düzenlemeyi içeren epigrafik belge örneğidir.³ İmparatorun güçlerini tanımlayan bu yasal belgenin şeklen meclis tarafından kanunlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Paragrafın giriş kısmından eksik olduğu anlaşılan yazıt, muhtemelen iki panelden oluşuyordu ancak günümüze ikinci kısmı kalmıştır. Bronz bir plaka üzerine gramer açısından kusursuz bir Latince ile yazılan yasa metni, bu nedenle tarihsel açıdan yorumlanmıştır. Yasa, muhtemelen Aralık ayında öncül imparator Vitellius'un öldürülmesinden sonra MS. 70 yılının başında yayımlanmıştır. Keşfedilmesi ise XIV. yüzyıl gibi geç bir tarihte gerçekleşen yazıt, Roma'da Capitolium müzesinde sergilenmektedir.⁴

Yasanın günümüze kalan kısmı sekiz maddeden oluşmaktadır. Genel olarak Yasanın bütün maddelerinde Vespasianus'a ayrıcalıklar sunulurken, son paragrafında ise Vespasianus'un yaptıklarının hiçbir şekilde cezai sorumluluğunun olmayacağını belirtildiği *sanctio* (yaptırım) bölümü yer almaktadır. Metin, en son *sanctio* paragrafında kendisini *lex* (yasa) olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte önceki paragrafların tümünde, geleneksel olarak *Senatus*un kararlarında var olan *ut* bağlacından önce *consueren*in kullanımı değerlendirildiğinde, imparatorluk döneminde halk meclisince onaylanmaları gerekmeksizin uyulması gereken yasalar niteliği kazanan *senatus consultum* (halk meclisine sunulacak olan yasa önerileri) formundadır.⁵

Lex de imperio Vespasiani'de imparatora verilen imtiyazlar istediği kişiyle antlaşma yapma (muhtemelen savaş ve barış yapma yetkisi ile başlayacaktı), *Senatusu* istediği zaman ve olağanüstü toplantıya çağırarak onun kararlarını yasa olarak geçirme, seçimlerde kendi adaylarını belirleme ve onaylatma, *Pomeriumu* genişletme hakkıdır. Yasa'nın altıncı, yedinci ve sekizinci maddelerinin muğlak ifadeler barındırması ve bireysel olarak geniş

¹ Bkz. Fig. 1.

² *CIL* VI 930, 31207=*ILS* 244.

³ Micheal Hewson Crawford, *Roman Statutes* (vol. 1), (London: Institute of Classical Studies, 1996), 549-552.

⁴ Bkz. Fig. 1.

⁵ Peter Brunt, "Lex de Imperio Vespasiani" *The Journal of Roman Studies*, 1977, Vol. 67 (1977): 95; Margaret C. Howatson, (ed.), *Oxford Antikçağ Sözlüğü*. Çev. Faruk Ersöz (Kitap Yayınevi, 2013), bkz. "Senato" maddesi.

bir takdir hakkı sağlamasından ötürü oldukça tartışmalıdır. Özellikle altıncı maddede yer alan *ex usu rei publicae* ifadesi ile kamu yararına uygun bulduğu, tanrısal ve beşeri, kamusal ve özel şeylerin saygınlığına (*maiestas*) uygun gördüğü her şeyi yapma hakkına sahip olacaktır. Burada *ensorluk* makamının yetkilerini kullanmayı talep etmiştir. Yasa'nın yedinci ve sekizinci maddelerinde imparatorun mevcut yasalara bağlı olmadığı vurgulanmış, *sanctio* kısmında ise Vespasianus'un imparator ilan edilmeden önceki eylemlerinin yasal ve bağlayıcı olacağı karara bağlanmıştır. Özellikle Yasanın altıncı maddesi, imparatora çok geniş bir alanda kullanabileceği ve istediği gibi takdir yetkisini kullanma imkânı sunmaktadır.

Tacitus'a göre İmparator Vespasianus'a verilen bu haklar, bütün *princeps*lere geleneksel olarak verilmekteydi. *Senatusun* onayladığı ve daha sonra meclisten (*comitia curiata*) geçen bu yasaya göre, İmparator Vespasianus'a Roma halk meclisine ait olan kamusal hakların neredeyse tamamı teslim edilmiştir. Ancak Iulius-Claudius Hanedanlığı için sorun oluşturmayan ve şartsız olarak sunulan bu haklar, Vespasianus'a verilirken *Senatus* tarafından önceki imparatorların isimlerinin eklenmesi suretiyle yeni bir uygulamanın da başlangıcı olmuştur. Metindeki tartışmalı bu yeni durumda *Senatus*, hanedan değişimi sonrasında başa geçen yeni imparatora verilen hakların kullanımının tıpkı Augustus, Tiberius ve Claudius için olduğu gibi olmasının altını çizmekte ve bu suretle Vespasianus'un Roma aristokrasisi tarafından kabul edilen iyi örnekler (*exempla*) arasında yer alan imparatorların izinden gitmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Meclisin çıkardığı bu *Lex de Imperio*'nın büyük parçası günümüze kalmıştır. Bu nedenle imparatorun güçlerini ve görevlerinin neler olduğunun bilgisini tüm detaylarıyla elde edemiyoruz. Bununla birlikte, erken imparatorluk dönemiyle ilgili olarak imparatorun güçlerini tanımlama da bu denli doğrudan ve detaylı olarak bilgiler sunan başka bir resmi belge olmaması nedeniyle söz konusu bu Yasa oldukça önemlidir. *Lex Regia*'ya eşdeğer örneklerden birisi olarak kabul edilen bu Yasa'da halk egemenliği tamamen imparatora bırakılarak imparatorluk makamı kurumsallaştırılmıştır.⁶ *Lex de imperio Vespasiani* aynı zamanda *Principatusluk* rejiminin kökeni ve formel bir anayasası olarak gösterilmektedir. Erken Roma İmparatorluk tarihindeki hukuk yapısını ve imparatorluk otoritesini anlamamızı sağlayan aynı zamanda tarihsel öneme sahip resmi bir kanıtın henüz Türkçe çevirisinin yapılmamış olması ve bu yasa ile ilgili herhangi bir incelemenin olmaması bu çalışmanın başlıca

⁶ Daniel Lee, *Popular sovereignty in early modern constitutional thought*. (Oxford University Press, 2016), 2.

amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, günümüze kalan Latince yazıtlar arasında en seçkin ve hatasız olanlarından birisi olan bu yazıt, epigrafik olarak incelenmeden metnin orijinali ve Türkçe çevirisi aşağıda verilmiştir.

2. *Lex de Imperio Vespasiani* ve Türkçe Çevirisi

I.foedusue cum quibus uolet facere liceat, ita uti licuit diuo Aug(usto), Ti. Iulio Caesari Aug(usto), Tiberioque Claudio Caesari Aug(usto) Germanico;

...İsteddiği kişilerle (devletlerle) antlaşma yapmak onun için (Vespasianus) tıpkı Tanrısal Augustus, Tiberius Iulius Caesar Augustus ve Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için olduğu gibi yasal olacaktır.

II. utique ei senatum habere, relationem facere, remittere, senatus consulta per relationem discessionemque facere liceat, ita uti licuit diuo Aug(usto), Ti. Iulio Caesari Aug(usto), Ti. Claudio Caesari Augusto Germanico;

Kesinlikle, onun için *Senatus* toplantıya çağırma, bir konu önerme ve geri çekme, bir oturumun bir kısmını *Senatus*a iletme, yayımlamak, *Senatus*un kararlarının rapor ve bölümler halinde yürütmek tıpkı Tanrısal Augustus, Tiberius Iulius Caesar Augustus ve Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için olduğu gibi, onun için de yasal olacaktır.

III. utique cum ex uoluntate auctoritateue iussu mandatuue eius praesenteue eo senatus habebitur, omnium rerum ius perinde habebitur seruetur, ac si e lege senatus edictus esset habereturque;

Kesinlikle, *Senatus* onun iradesi ve yetkisine uygun olarak, onun emriyle, vekilliğinde veya varlığında toplandığı zaman, o toplantıdaki icra edilen bütün meselelerin yasallığı sanki *Senatus*un her zamanki yasasına göre çağrılmış ve toplanmış gibi devam ettirilecek ve korunacaktır.⁷

IV. utique quos magistratum potestatem imperium curationemue cuius rei petentes senatus populoque Romano commendauerit quibusue suffragationem suam dederit promiserit, eorum comitis quibusque extra ordinem ratio habebitur;

Magistratlığı, *potestası* veya herhangi bir şeyin sorumluluğunu *imperium* talep eden adayların *Senatus*a ve Roma halkına tavsiye ettiği kişiye ve onlardan herhangi birine kendi oyunu vermişse veya söz vermişse,

⁷ Burada, alınan kararlar yasa olarak onaylanıyor.

her seçimde özel bir önem verilecektir.

V. utique ei fines pomerii proferre promouere cum ex re publica censebit esse liceat, ita uti licuit Ti. Claudio Caesari Aug(usto) Germanico;

Kesinlikle, Tıpkı Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (Claudius) için yasal olduğu gibi aynı şekilde onun içinde kamu yararı olduğunu düşündüğü zaman *Pomerium*un sınırlarını ilerletmek ve genişletmek onun için yasal olacaktır.

VI. utique quaecunque ex usu rei publicae maiestate diuinarum huma(na)rum publicarum priuatarumque rerum esse {e} censebit, ei agere facere ius potestasque sit, ita uti diuo Aug(usto), Tiberioque Iulio Caesari Aug(usto), Tiberioque Claudio Caesari Aug(usto) Germanico fuit;

Kesinlikle, İmparator, Devletin yararına, tanrıların ve insanların şerefine ve hem kamusal hem de özel çıkarlara uygun olduğunu düşündüğü ne varsa, tıpkı Tanrısal Augustus, Tiberius Iulius Caesar Augustus, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için uygun olduğu gibi, onları yapmaya hakkı ve gücü olacaktır.

VII. utique quibus legibus plebeiue scitis scriptum fuit, ne diuus Aug(ustus), Tiberiusue Iulius Caesar Aug(ustus), Tiberiusque Claudius Caesar Aug(ustus) Germanicus tenerentur, iis legibus plebisque scitis imp(erator) Caesar Vespasianus solutus sit; quaeque ex quaque lege rogatione diuum Aug(ustum), Tiberiumue Iulium Caesarem Aug(ustum), Tiberiumue Claudium Caesarem Aug(ustum) Germanicum facere oportuit, ea omnia imp(eratori) Caesari Vespasiano Aug(usto) facere liceat;

Kesinlikle, mevcut yazılı yasalardan veya *plebiscitum* kanunlarından hangisine, Tanrısal Augustus ve Tiberius Iulius Casesar Augustus ve Tiberius Claudius Caesar Augustus bağlı değilse, İmparator Caesar Vespasianus da bu yasalardan ve *plebiscitumlardan* muaf olacaktır; Tanrısal Augustus, Tiberius Iulius Caesar Augustus, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için herhangi bir yasaya ya da *rogatio*'ya (yasa teklifi) göre yapması uygun olan her ne ise, İmparator Caesar Vespasianus Augustus için de tüm bu şeyleri yapmak yasal olacaktır.

VIII. utique quae ante hanc legem rogatam acta gesta decreta imperata ab imperatore Caesare Vespasiano Aug(usto) iussu mandatuue eius a quoque sunt, ea perinde iusta rataq(ue) sint, ac si populi plebisue iussu acta essent.

Kesinlikle, Bu Yasa sunulmadan önce İmparator Caesar Vespasianus Augustus (Vespasianus) tarafından veya onun emrinde ya da vekili olan bir

kişi tarafından yapılan, gerçekleştirilen, karar verilen veya emredilen herhangi bir mesele sanki bu şeyler halkın veya pleblerin emriyle yapılmış gibi yasal ve bağlayıcı olacaktır.

Sanctio

si quis huiusce legis ergo aduersus leges rogationes plebisue scita senatusue consulta fecit fecerit, siue quod eum ex lege rogatione plebisue scito s(enatus)ue c(onsulto) facere oportebit non fecerit huius legis v ergo, id ei ne fraudi esto, neue quit ob earn rem populo dare debeto, neue cui de ea re actio neue iudicatio esto, neue quis de ea re apud [s]e agi sinito.

Yaptırım

Bu yasanın sonucu olarak, herhangi biri, yasalara, yasa tasarılarına, *plebiscitumlara* ve *Senatus* kararlarına aykırı bir şey yaptıysa veya yaparsa veya bu yasanın sonucu olarak, bu kişi bu yasaya, yasa tasarısına, *plebiscitumlara* ve *Senatus* kararları uyarınca yapması gerekenleri yapmazsa, ne cezai sorumluluğu olacak ne de bu nedenle halka hesap vermek zorunda kalacaktır; hiç kimsenin ona dava açma ya da hüküm verme hakkı olmayacak ve hiç kimseye bu hususta herhangi bir hukuki işlemi kendisine sunmasına izin verilmeyecektir.

3. Lex de Imperio Vespaisiani'nin Analizi

Yukarıda çevirisini sunduğumuz yasa metninde, ilk izlenimde açıkça görülen şey şudur: Roma imparatoru Vespasianus, daha önce Iulius-Claudius Hanedanlığının üyeleri için tanınan hakların kendisine de verilerek yasalaştırılmasını talep etmektedir. Çünkü iç savaştan çıkmış bir komutan ve siyasette *homo novus* olarak imparatorluğunu biçimsel olarak bir anayasal sistem içerisinde kurmayı kabul etmiştir. Bu noktada, geleneğin ve aristokrasinin savunucusu olan *Senatus*, ilk kez Yasa'da, yönetimi başarılı bulunan önceki imparatorlara (*exempla*) atıfta bulunarak, yeni imparatoru iyi bir yönetim göstermesi için teşvik etmiştir. Böylece *Lex de imperio Vespaisiani* yasasının tarafları olan *Senatus*, meclis ve imparator arasındaki karşılıklı bir uzlaşma metni olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Lex de imperionun maddelerini incelemeden önce, Vespasianus'un tahta çıkış sürecine ve dönemin tarihsel koşullarına da kısaca değinmek gerekir. Roma Cumhuriyetin sonunu getiren iç savaşlardan sonra, Augustus tarafından kurulan monarşik rejimde, yaklaşık yüz yılı aşkın hüküm süren Iulius-Claudius hanedanlığı, ailenin son üyesi Nero'nun MS. 9 Haziran 68 yılında ölümü ile son bulmuştu. Nero'nun devlet düşmanı olarak ilan edilmesi ve ardından intihar etmesinden sonra, *Senatus* Galba'yı *princeps*

olarak ilan etti.⁸ Bu karardan sonra, artık Roma dışında savaşıyor ordu komutanlarının *princepsliği* amaçlamasında hiçbir engel olmayacaktı ve nitekim de öyle oldu. MS. 68-69 yılları arasındaki savaşta Vitellius ve Vespasianus Roma dışındaki birlikler tarafından *Imperator* ilan edilmişti. Bu yeni durumda, Lusitania valisi Otho'nun eşlik etmesiyle, eski cumhuriyetçi ve zengin bir aileye mensup, büyük bir askeri ve siyasi deneyime sahip Galba, Roma'ya doğru hemen harekete geçti ve *Senatus* tarafından *Imperator* ilan edildi. Ancak Yukarı Germania'daki lejyonlar yeni imparatora bağlılık yemini etmeyi reddettiler. Buna ek olarak, Aşağı Germania lejyonları da Galba'ya değil Vitellius'a bağlılık yeminleri ettiler.⁹

Senatusun desteğini kazanmak isteyen Galba, en sadık adamı Otho'nun yerine soylu bir aileye mensup Calpurnius Piso'yu evlat edinip varis olarak atayınca¹⁰, bu kararından hoşnut olmayan muhafız alayı tarafından Piso ile birlikte MS. 15 Ocak 69 yılında Forum'da öldürüldü. Muhafız alayları tarafından desteklenen Otho'yu *Senatus*, un imparator olarak tanımaktan başka bir çaresi kalmamıştı. Bu kararda askerlerin etkinliği açıkça görülüyordu. Daha sonra Roma'da desteğini kaybeden Otho, Roma'ya doğru yola çıkan Vitellius'un *legati legionisleri* Valens ve Caecina ile Bedriacum'da yaptıkları savaşta ağır bir yenilgiye uğradı ve üç gün sonra MS. 16 Nisan 69 yılında intihar etti. Hem askeri birlikler hem de *Senatus* Vitellius'u yeni *Imperator* olarak selamladı.¹¹ Vitellius, Roma'da ilk olarak muhafız alayını kendine bağlı olan lejyonlarla değiştirdi ve Nero'ya yakınlığı ile de bilinen imparator, onun ruhuna sunu törenleri düzenledi.¹²

Roma'da yaşanan bütün bu süreci yakından takip eden Vespasianus, *Iudae* seferini ertelemeye karar verdi. Daha sonra, oğlu Titus da birlikleriyle ona katıldı. MS. 1 Temmuz 69 yılında Vespasianus, Doğu'da ilk olarak Tiberius Iulius Alexander tarafından *Imperator* ilan edildi.¹³ Aynı yılın Aralık ayının sonlarında, Vitellius, Vespasianus'un kardeşi Roma şehrinin *praefectusu* Flavius Sabinus ve taraftarları tarafından *Capitolium* tepesinde sıkıştırılarak vahşice katledildi. Artık Roma, tamamen *Flaviusların* güçleri tarafından kontrol altına alınmıştı. Görüldüğü gibi, Roma İmparatoru olmak için, askerlerin, *Senatusun* ve halkın desteğini almak oldukça önemliydi.

⁸ Mary T. Boatwright, Daniel J. Gargola, Richard J.A. Talbert, Noel Lenski, *Romalıların Kısa Tarihi*, Çev: İrem Kısacık (Alfa Yayınları, 2022, İstanbul), 217.

⁹ Tac. *Hist.* 1.55-57; Suet. *Otho*, 8.

¹⁰ Suet. *Otho*, 3.

¹¹ Andrew Zissos, *A companion to the flavian age of imperial Rome* (John Wiley & Sons, 2016), 52-57.

¹² Suet. *Vit.*, 4;11.

¹³ Zissos, *A companion to the flavian age of imperial Rome*, 52-57.

MS. 69 yılının sonunda Vespasianus'un imparator olması, Roma tarihi açısından kritik zamanlardan birisine denk düşmekteydi. *Principatus*luk rejimin yaklaşık iki yıl kadar süren ilk iç savaşında, Roma halkı tam dört imparator görmüştür. Bu iç savaşın kazananı olan Vespasianus, Flavius Hanedanlığının kurucusu olarak, aslında abisinin ve kendisinin dışında hiç kimse senatörlük görevinde bulunamamıştı.¹⁴ Dolayısıyla esas gücü ve başarısı ailesinden değil kendisinin Germania, Iudae ve Britanya'da gösterdiği askeri başarılarıdır.¹⁵ Bununla birlikte imparatorluk yıllarında kamusal alanda da başarılı bir yönetici olduğunu kanıtlayacaktır.

İki yıl gibi kısa bir zaman diliminde böylesi geniş çaplı bir iç savaşın yarattığı kargaşa, Romalılar için tedirgin edici olmalıydı. Dolayısıyla, Vitellius'un oğlunun ve kardeşinin öldürülmesinden sonra yeni imparator Vespasianus'a meclisin yetkilerinin devredilip iç barışın bir an önce sağlanması gerekiyordu. Nitekim MS II. Yüzyılda yaşamış Romalı biyografi yazarı Suetonius'un da belirttiği gibi İmparator düzeni kalmamış olan devleti yeniden güçlendirmişti.¹⁶ Benzer şekilde dönemin tanıklarından birisi olan ve Vespasianus'a yakınlığı ile bilinen ünlü Roma'lı tarih yazarı Tacitus, *Historiae* isimli eserinde “*at Romae senatus cuncta principibus solita Vespasiano decernit, laetus et spei certus*”, “Roma'da *Senatus* geleneksel olarak imparatorlara verilen tüm onurları mutlu ve kendinden son derece emin bir şekilde Vespasianus'a verme kararı aldı.”¹⁷ şeklindeki sözleriyle *Senatus*un Vespasianus'a bu yetkileri vermekten son derece emin ve mutlu olduğunu aktarmıştır. Burada bahsi geçen geleneksel onurlar muhtemelen *Lex de imperio Vespasiani*'deki ayrıcalıklar idi. Görüldüğü gibi, altı ay önce askerleri tarafından imparator ilan edilen ve henüz Mısır'da olan Vespasianus'tan memnun olan *Senatus* ona güvenerek, *solita cuncta* diye vurgulanan hakları (meclise ait olan görevleri) hızlı bir şekilde yayımlayarak devretmiş ve onu M.S. 69 yılının sonunda imparator ilan etmiştir. Yasa da muhtemelen resmen M.S.70 yılının başında, *consuller*den birinin teklifi ile *comitia centuriata*nın önüne gelerek yasalaşmıştır.¹⁸

Daha önce de bahsedildiği gibi *Lex de imperio Vespasiani* sekiz madde ve *sanctio* bölümünden oluşmaktadır. Bronz plaka üzerine yazılmış olan yasa metninin eksik olduğunu anladığımız giriş bölümünde veya birinci

¹⁴ Boatwright ve Gargola, *Romalıların Kısa Tarihi*, 229.

¹⁵ Wellesley, Kenneth. *Year of the Four Emperors*. (Routledge, 2002).

¹⁶ Suet. *Vesp.*1.

¹⁷ Tac. *Hist.* 4.3.

¹⁸ F.B. R. Hellems, *Lex de imperio Vespasiani: A consideration of some of the constitutional aspects of the principate at Rome* (Scott, Foresman and Company, 1902), 22.

maddesinde, Roma imparatoru Vespasianus'a, resmi olarak izin verilen yetkilerin başında, dilediği kişilerle veya devletle antlaşma yapma yetkisi verilmiştir. Büyük olasılıkla eksik olan başlangıç kısmında savaş ve barış (*pacem, bellum*) sözcükleri vardı.¹⁹ Bu maddeye göre Vespasianus, savaş ve barış konularında sınırsız yetkiyle donatılmış ve en yetkili kişi olarak tanınmıştır. *Senatus*, Strabon'un da aktardığı üzere, Augustus'a imparatorluğun yönetimini, savaş ve barış konusunda mutlak hakimiyeti yaşam boyu vermiştir ve o da eyaletleri imparatora ve *Senatusa* ait eyaletler olmak üzere ikiye bölmüştü.²⁰ Başlangıçta sınırsız gibi görünen ve anayasal olarak *Senatus* ve halk meclislerine ait olan bu yetki, aslında sefer için Roma'dan uzaklaşan askeri lidere kararlarında pratiklik kazandırmak ve siyasi düzenlemeleri hızlı bir şekilde yapması için verilmiştir. Dolayısıyla, bu hak muhtemelen izleri Cumhuriyet Dönemi'ne dek sürülebilir ve anayasal olarak *Senatus* ile halk meclisinin *imperium consulare* veya *proconsulare* yetkisiyle bağlantılıdır.²¹ *Princepsliğin* yasal dayanağı olan bu haklar, muhtemelen ikinci ve üçüncü maddenin içerisinde yer alıyordu ya da ayrıca bir oturumda verilmiş olabilirdi. Ancak bu, metnin birinci kısmının eksik olmasından dolayı tartışmalıdır.²²

Lex de imperio Vespasiani'nin ikinci maddesinde İmparator Vespasianus ile *Senatus* arasındaki ilişkiler üzerinde durulmaktadır. Benzer şekilde selefi olan üç imparatora vurgu yapılarak, Vespasianus'un *Senatusu* toplantıya çağırma, *Senatusa* önergeler sunma ve meclisten kararları geçirme gibi dört farklı yetkide yasal hak sahibi olması hükme bağlanmaktadır. Dio Cassius, Augustus'un da istediği zaman *Senatusu* toplantıya çağırma yetkisine sahip olduğunu aktarmıştır.²³ Bu haklar, aslında imparatorun yasada yazmayan *tribunicia potestas* yetkisi ile bağlantılı güçleridir. Diğer paragrafta önceki imparatorlara atıfta bulunulmadan Vespasianus'un çağırısı üzerine *Senatusun* olağanüstü oturumlar düzenleyeceği ve kararlarının da kanun hükmünde olacağı şeklindeki yasa maddesi yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise *Imperator Vespasianus*, *commendatio* hakkı ile sınırsız bir şekilde kamu görevi için seçimlerde adayları seçme ve destekleme hakkına sahip olacaktır. Nero dönemine kadar izleri sürülebilir bu hak için önceki imparatorlar emsal olarak gösterilmemiştir. Bu ayrıcalık ile, magistratlık seçimlerinde imparator, kontrolü neredeyse tamamen ele geçirmiş

¹⁹ Zissos, (Ed.). *A companion to the flavian age of imperial Rome*,570-577.

²⁰ Strabon, 17.3.25; Dio Cassius da imparatorun konumundan bahsederken savaş başlatma ve barış yapma yetkilerine sahip olduğunu yazar (53.17.5).

²¹ Hellems, *Lex de imperio Vespasiani*,8.

²² Kaius Tuori, *The emperor of law: the emergence of Roman imperial adjudication* (Oxford University Press, 2016), 172.

²³ Dio Cassius 54.3.3.

oluyordu.²⁴ Zaten *Lex*'in geçmesinden sonra *consullük* makamı artık imparatorun tavsiye edeceği kişinin seçilmesi ile sonuçlanacaktı. Aynı zamanda Vespasianus *consullük* makamına çoğu kez kendisini seçtirmiştir. Bu da Vespasianus'un yönetimine yönelik eleştirilerden birisidir. Sonuç olarak Vespasianus, bu yasayla diğer alanlarda olduğu gibi burada da önüne çıkabilecek engelleri kaldırmak için uygun bir yol bulmuş ve seçilme özgürlüğünü tamamen kısıtlamak yerine sınırlandırmıştır.²⁵ Yasanın beşinci maddesi ise Vespasianus'a siyasal ve dinsel yansımaları olan *Pomeriumu* genişletme hakkının tanınması yoluyla dikkati çekmektedir. Bu noktada MS. 49 yılında Imperator Claudius'a *Pomeriumu* genişletme hakkının hatırlanmalıdır.²⁶

Lex de imperio Vespasiani'nin tartışmalı ve belki de en önemli maddesi, imparatorun takdir hükümlerini geniş bir alanda kullanabileceği ayrıcalığına sahip olduğunu kaydeden altıncı paragrafıdır. Burada Vespasianus'a kamu yararı adına, kamusal ve özel alanda, dini ve beşerî meselelerin saygınlığına (*maiestate*) uygun olduğunu düşündüğü her şeyi yapma sorumluluğu ve gücü yasal kılınmıştır. Bununla birlikte, burada Iulius-Claudius Hanedanlığına mensup üç örnek imparatorun vurgulanması, böylesi geniş ve aynı zamanda keyfi olarak kullanılabilir bir yetkinin kullanımında imparatora bir güvence verilirken, aynı zamanda daha önce yapılmamış ve benzeri olmayan uygulamaların da engellenmeye çalışıldığı söylenebilir.²⁷ Tartışmalı kısım ise, kamu yararı adına uygun olarak düşündüğü (*censebit*) her şeyi yapma yetkisinin tahmin edileceği üzere son derece muğlak bir ifade olması ve imparatorun bunu otokratik istekleri için rahatlıkla da kullanabilme tehlikesi idi. Bununla birlikte bu ifadenin amacının *Lex de imperio Vespasiani*'de *Princepse* önceden tasarlanmamış bir eyleme geçme durumunu oluşturan acil durumlarda kullanmasını sağlamaya yönelik tasarlandığı ileri sürülse de, Crawford'un da belirttiği gibi bunun acil durumlarla baş edebilmek için çıkarıldığına dair herhangi bir iz bulunmamaktadır.²⁸ Burada bahsedilenden *ex usu rei publicae* devletin geleneğine uygun olarak anlamının çıkarılmasını ve bunun da *ensorların* görevini ve onların geleneksel yeminlerini içeren ifadelerle bağlantılı olduğu

²⁴ Barbara Levick, *Vespasian* (Taylor & Francis, 2016), 8.

²⁵ Barbara Levick, "The Lex de imperio Vespasiani: The Parts and the Whole." In *La Lex de Imperio Vespasiani e la Roma dei Flavii. Atti del convegno, 20–22 Novembre 2008*. Edited by Luigi Capogrossi Colognesi and Elena Tassi Scandone, 11–22. Rome: L'Erma di Bretschneider, (2009), 21.

²⁶ Hellems, *Lex de imperio Vespasiani*, 15.

²⁷ *Lex de imperio Vespasiani* (Oxford Classical Dictionary), 25 Eylül 2023 tarihinde erişildi.

²⁸ Crawford, *Roman Statutes* (vol. 1), 550-552.

savında bulunmaktadır.²⁹ Öte yandan, Vespasianus'un *ensorluk* makamına yeniden önem vermesi ve bu görevi bizzat kendisinin üzerine alarak senatörleri seçme ve onları denetim altına almaya çabalamasının kanıtları da onun mutlak monarşiye doğru gitme isteğini de açıkça ortaya koymaktadır.³⁰ Ancak, eğer burada gerçekten *Imperator Vespasianus*'a düşündüğü veya istediği her şeyi yapma hakkının yasal olduğu bir durum olsaydı, diğer maddelerin elbette ki hiçbir önemi kalmazdı. Öyle ki *maiestate divinarum humanarum publicarumque rerum* ifadesi ile aslında devletin var olan düzeninin korunmasına yönelik *Senatusun* imparatora olan güvenini de göstermektedir.

Yasa'nın yedinci paragrafında ise, *Lex De Imperio* çıkmadan önce, Doğu'daki lejyonlar tarafından *Imperator* olarak selamlanan Titus Flavius Vespasianus, bundan yaklaşık olarak altı ay sonra resmi olarak *Imperator* ilan edilinceye kadar olan süreçteki yaptıklarının yasallaştırılmasını onaylatmıştır. Bilindiği gibi, MS. 69 yılının Aralık ayında öldürülünceye kadar, resmi olarak *Imperator* Vitellius idi. Bu nedenle iç savaş döneminde, bu yasanın geçmesine kadar olan zamanda yaptığı tüm eylemleri, *acta, gesta, decreta, imperata* gibi teknik terimlerle yasallaşmasını tasdik ettirmiştir.³¹ Aynı zamanda imparator, bu maddede mevcut yasalardan muaflığı (*legibus solutus*) ile sadece yasanın çıkmasından önceki uygulamalarını değil aynı zamanda bundan sonra yapacakları için de yasal dayanak sağlamıştır. Burada, imparatorun özel düzenlemelerle yasalara bağlı olmadığı, anayasal olarak mevcut yasaların üzerine çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu maddede yine imparator, kendisinden önceki üç örnek imparatorun daha önce yaptıkları ile sınırlandırılmaktadır. Son olarak, *Senatus* bu yasallaştırma ile Roma ordusunun imparatoru seçme gücünü ve tercihini de bu şekilde kabul etmiş olmaktadır.³²

Lex de imperio Vespasiani'nin sonunda yer alan *sanctio* bölümü ise, yasanın biçimsel olarak da geçerliliğinin tanınmasına yönelik olmakla birlikte aynı zamanda büyük ihtimalle politik bir gerekliliğin sonucu idi.³³ Çünkü Vespasianus, o dönemdeki yaptıkları için karşıtlarına karşı kendisini yasal olarak korumak zorundaydı. Bu madde, *Lex de imperio*'nun mevcut yasalardan resmi olarak üstünlüğünün de beyanıdır.

²⁹ Val. Max. 4.1.10, ayrıca bkz. Crawford, *Roman Statutes* (vol. 1), 550-552.

³⁰ Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, bkz. "Vespasianus" maddesi.

³¹ Bu türden muaflıklar Augustus (Dio Cass. 56.32) ve Caligula'ya da (Dio Cassius, 59.15) verilmiştir.

³² Minna Weinstein, "The Problem of the Succession in the Roman Empire" *The Historian*, 24(1):95.

³³ Hellems, *Lex de imperio Vespasiani*, 18.

Görüldüğü gibi, *Lex de imperio*'da verilen imtiyazlarla, imparator Vespasianus'un, Roma devletinin mutlak yöneticisi olduğu doğrudan ve açık bir şekilde ilan edilmektedir. Bununla birlikte bu yasanın her imparator yönetime geldiği zaman ilan edilen geleneksel yetkiler mi yoksa Vespasianus'a verilen yeni yetkiler mi olduğu da tartışılmıştır. Dönemin tanığı ve Roma'nın ünlü tarihçisi Tacitus ise *Historiae* adlı yapıtında “*at Romae senatus cuncta principibus solita Vespasiano decernit, laetus et sp ei certus*” (4.2) (Roma'da *Senatus* geleneksel olarak imparatorlara verilen tüm onurları mutlu ve kendinden son derece emin bir şekilde Vespasianus'a verme kararı aldı.) şeklindeki ifadelerle *Lex de Imperio*'nun tüm imparatorlara tanınan geleneksel haklar olduğunun aktarmıştır. Muhtemelen *Lex de imperio Vespasiani*'de vurgulanan geleneksel haklar diye bahsedilen *cuncta solita* ifadesidir. Bu durumda aynı haklara sahip olan imparatorların da sırasıyla vurgulanması sonucunda, aslında Vespasianus'a ne yeni haklar verilmiştir ne de Vespasianus kısıtlanmıştır. Bu Yasa, dönemin hukuk konusunda uzman kişileri tarafından *Lex de imperio*'nun üzerinde yapılan birkaç düzenleme ile hazırlanıp yayınlamış olması muhtemeldir.³⁴ Ancak elimizde bununla ilgili resmi olarak çıkarılmış bir yasa bulunmamaktadır. Bu nedenle, meclis tarafından onaylanan ve imparatorun yetkilerinin tanımlandığı *Lex de imperio*'nun esas önemi, toplam sekiz maddeden oluşan yasanın beş maddesine önceki imparatorlardan sadece iyi yönetim göstermiş olanların isimlerinin eklenmiş olması nedeniyle, *Imperator Vespasianus*'a sadece belirli bir çerçevede davranmanın yasal gücü verilmiş olmasıdır.

Lex de imperio Vespasiani' de iyi örnek olarak kabul edilen sadece *divus* (tanrısal) unvanı verilen üç imparator, Augustus, Tiberius ve Claudius idi. Bu yolla Vespasianus'a da eğer bu imparatorların yönetimini izlediği sürece *divus* unvanını alacağı da vurgulanmış oluyordu. Bu yüzden imparatorun sınırsız gibi görünen yetkilerini, ayrıcalıklarını kullanırken Gaius (Caligula) ve resmi olarak adı bütün kamusal alandan silinmiş olan Nero (*damnatio memoriae*) gibi yönetimi Roma aristokrasisi tarafından kabul görmeyen ve kötü olarak bilinen imparatorların yönetimini izlememesi gerekiyordu. İmparatora yapabilecekleri meşru kılınırken, aynı zamanda yapmaması gerekenler de hatırlatılmış oluyordu. Sonuç itibarıyla *Senatus*un Vespasianus'u, Roma geleneği tarafından iyi yönetim göstermiş olduğu kabul edilen imparatorların çerçevesinde tutmayı amaçladığı açıktır.

Aynı zamanda emsal gösterme yöntemi ile imparatorluk makamı sadece şahıslara özel olmaktan çıkarak kurumsal olarak meşruiyet kazanmıştır.

³⁴ Tuori, *The emperor of law*, 172-177.

Vespasianus tarafından bakıldığı zaman, elbette ki onun izni ve onayı olmadan böyle bir yasanın çıkması düşünülemezdi. Bu yasa metninin yasallaşmasının kendisi için de sağlayacağı faydalar vardır. Çünkü Vespasianus her şeye rağmen, Iulius-Claudius Hanedanının bir üyesi olmayan ve imparatorluğu zorla ele geçiren birisiydi. Aynı zamanda Roma'nın seçkin ailesinden birisine mensup olmayan ve siyaset alanında tanınmayan birisi olmakla birlikte ordunun desteğine ve gücüne sahipti. Bu yüzden Vespasianus, sadece ordunun desteği ile değil, *Senatus* ve halk meclisi tarafından da tanınarak, anayasal zeminde imparatorluğunu meşrulaştırmak istiyordu. Dolayısıyla, imparatorluk rejiminin kurucu ailesinin bir üyesi olmamasının ve mevcut durumda tam olarak oturmamış ardıl anlayışı üzerinden devredilen imparatorluk makamının da farkında olarak kendisini Iulius-Claudius Hanedanlığı'nın meşru bir üyesi olarak göstermek için söz konusu bu yasayı bir fırsat olarak görmüş olabilirdi. Öyle ki metinde geçen bu ayrıcalıklar, muhtemelen Iulius-Claudius Sülalesine mensup imparatorların kullandıkları sıradan yetkilerdi. Ayrıca, Vespasianus'un, mimari ve sanatta geleneksel Romalı değerleri ve özellikleri göstermeye çalışmasının arkasındaki istek *Senatusun* kendisine duyduğu güvensizliği ortadan kaldırmaya yönelik olması da bunu destekler niteliktedir.³⁵ Böylece imparatorluk rejiminin aniden patlak veren ilk büyük iç savaşı sonucundaki krizi sonlandırmış ve imparatorluğunu itidalli bir şekilde anayasal bir zeminde meşrulaştırmıştır. Bununla birlikte imparatorun özgürlüğünün sınırları için yeni bir model oluşturulmuş ve imparator bir kişi olmaktan çıkıp kurumsal bir kimliğe kavuşmuştur.³⁶ Dahası Roma anayasasında bundan böyle *Senatusun* ve meclisin halka ait olan *imperiumu* tek bir kişinin eline bıraktığı da resmen kanıtlanmıştır.

İmparator Nero zamanında yaşayan filozoflardan Seneca, *De Clementia* isimli eserinde mutlak bir güce sahip imparatorun bu erkini doğru ve iyi yönde kullanması için öğütler vermekte ve iyi bir yönetici olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Benzer şekilde, Genç Plinius, (MS.61-113) Ariston'a yazdığı mektubunda devlet işleyişini, senatörlerin görevlerini ve ayrıcalıklarını gençlerin pratik yoluyla öğrendiğini ve bunun da Roma'nın anayasası olduğunu yazmıştır.³⁷ Dolayısıyla sabit anayasal kurallardan ziyade, doğru davranmayı cesaretlendiren örnekleri takip ederek emsal yönetim anlayışını desteklemiştir. Cicero ve Livius da gibi yazarlar da Roma tarihinden gösterdikleri emsal örneklerle doğru davranmayı benzer şekilde cesaretlendirmişlerdi. Nihayetinde bu durum bir Roma pratiği olarak

³⁵ Steven Tuck, *A history of Roman art*. (John Wiley & Sons, 2015), 179-180.

³⁶ Minna Weinstein, "The Problem of the Succession in the Roman Empire.", 96.

³⁷ Tuori, *The emperor of law*, 175.

anayasaya da girmiş ve seçilen örnek imparatorların sahip olduğu ayrıcalıkların vurgulanması ile yeni imparatoru, doğru bir yönetim göstermeye cesaretlendiren anayasal kurallar haline gelmiştir.³⁸ İmparatorun her şeyi yapma özgürlüğü *ex usu rei publicae* ve *exemplum* vasıtasıyla anayasal sistem içerisine oturtulmuştur.

Sonuç

Bu çalışmada, *Lex de imperio Vespasiani* öncelikle Latince aslından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra bu yasanın maddeleri incelenmiş ve elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Söz konusu bu yasa, M.S. 69 yılında *Senatus* tarafından imparatorluğu resmen ilan edilen Vespasianus'a, muhtemelen önce *senatus consultum ultimum* ile verilen imtiyazlar, yasanın içerisinde de yazdığı üzere *Lex* olarak yasalaşmıştır. Bu metinde ilk olarak imparatorluk çağında, imparatorun mutlak güce sahip olduğu ancak imparatorun onaylamasında hala *Senatusun* ve meclisin eski gücünde olmasa da görevine devam ettiği ve Cumhuriyet Dönemi'ndeki kurumların hala fonksiyonlarını sürdürdüğü anlaşılmıştır. Bununla birlikte ilk kez Roma imparatorluğunda, *princepsliğin* resmi olarak halk meclisi (*comitia centuriata*) tarafından yasallaştırıldığı ve kurumsallaştırıldığı görülmüştür.

Lex de imperio Vespasiani'nin ilk dört maddesinde imparator ile *Senatus* ilişkileri düzenlenmiştir. İmparator Vespasianus'a siyaset alanında hızlı kararlar almasında zorluk veya engel çıkarabilecek meselelerde ayrıcalıklar tanınarak tek yetkili olması sağlanmıştır. Yasa'nın en tartışmalı ve en önemli maddelerinin altıncı, yedinci ve sekizinci paragraflarda yer aldığı görülmüştür. Bu maddelerde öncelikle, imparatorun ve çevresinin eylemlerinde genel olarak mevcut yasalara tabi olmadığı ve kamu yararı gördüğü istediği her şeyi yapma yetkisi açıkça yasalaştırılmıştır. Bununla birlikte, belgede, hala Roma Devleti'nin *res publica* olarak adlandırıldığı ve imparatorun da onun temsilcisi olarak "*ex usu rei publicae*" olarak devletin geleneğine ya da yararına uygun olarak davranması beklenmiştir. Bunun için de beş maddede selefleri, Iulius-Claudius Hanedanlığının üç üyesi, doğal olarak Gaius (Caligula) ve Nero dışarıda tutularak, Augustus, Tiberius ve Claudius'un adı ideal örnek imparator olarak vurgulanmıştır. Daha önce böylesi bir yasada örneği bulunmayan *exemplum* uygulamasının yasaya eklenmesinin iki farklı amacı olabileceği üzerinde durulmuştur. İlk olarak,

³⁸ M.Peachin "Exemplary Government in the Early Roman Empire," in *Crises and the Roman Empire: Proceedings of the Seventh Workshop of the International Network Impact of Empire (Nijmegen, June 20–24, 2006)*, ed. Olivier Hekster (Leiden, The Netherlands: Brill, 2007), 80–89.

eğer bu yasanın hazırlanmasında *Senatusun* etkin olduğunu düşünürsek, yeni imparator Vespasianus imparatorluk yönetimi boyunca Roma aristokrasisi ve geleneği tarafından iyi işler yaptığı kabul edilen ve hemen yukarıda bahsi geçen bu üç imparatorun arasında olması için teşvik edilmiştir. *Divus* unvanı alan, bu üç imparatorun yönetimini takip ettiği sürece onun için de bu onurlandırma hakkın verileceği belirlenmiştir. *Senatus*, böylece yalnızca geçmişteki ideal örnekler üzerinden imparatorluk rejiminin meşruiyetini ilan etmekle kalmamış aynı zamanda imparatora özgürlük alanı içinde belli sınırlar çizen bir gelenek oluşturmuştur. İkinci olarak, bu yasa ordunun gücünü elinde bulunduran Vespasianus'un isteğiyle küçük değişiklikler yapılarak hızlıca düzenlenmiş ve çıkarılmış ise, aristokratik bir aileye mensup olmayan ve bir *homo novus* olarak, siyasette değil de sadece orduda üzerinde söz sahibi olan imparator, kendisine Iulius-Claudius Hanedanlığı'nın meşru bir üyesi olarak, sorunlu bir şekilde devredilen imparatorluğun varis sorununu aşmış, dahası kendisinin de imparatorluğu zorla ele geçiren birisi olarak süreç içerisindeki ve daha sonraki eylemlerini de yasallaştırmıştır. Bunlara ek olarak anayasal zeminde meşru bir imparator olma amacıyla olduğu ve zayıf olana konumunu güçlendirmek istediği de değerlendirilmiştir. Bunun için göze çarpan kanıtlarından birisini de Flavianus dönemi sanatında ve imparatorluk heykellerinde Roma'nın geleneksel değerlerini öne çıkarması ve *Senatus* ile arasında ilişkileri her zaman iyi tutması oluşmaktadır. *Senatusun* da kaybolan devlet düzenini geri getirdiği için ona güven duyduğu izlenimi de mevcuttur.

Iulius-Claudius Hanedanlığı'nın son bulmasından sonra, Vespasianus'un yönetimini yasal bir zemine yerleştirmek ve devleti istikrara kavuşturmak, kanunun amaçlarından birisiydi. Roma imparatorluk rejiminde *Senatus* olağanüstü deneyimi sayesinde mevcut durumu iyi analiz ederek, yeni bir aileye mensup imparatorun güçlerini ve görevlerini hazırladığı yasa ile hukuksal bir çerçeveye sığdırarak *auctoritasının* olumlu manada öngörülebilir olmasını sağlamaya çalışmıştır. Bunun için, yasada aradaki Gaius ve Nero gibi Roma *nobilitasını* ve geleneğini zedeleyen örnekleri özellikle atlayarak ve geçmişteki ideal imparator örneklerini ekleyerek onun eylemlerini ve politikalarını bu sınırların içinde tutmaya çalışmıştır. Dolayısıyla bu Yasa ile *Imperator* Vespasianus'un halka ait olan otoriteyi eline geçirdiğini söylemek mümkünken, *Senatus* da onu istisnailik ve emsal örnek yöntemi ile aristokrasinin kabul ettiği değerlerin içerisinde tutmaya çalışmıştır. Vespasianus da kendisini Iulius-Claudius Hanedanlığının devamı gibi gösteren bu yasayı ardıl sorununun olduğu dönemde egemenliğini kurmak için uygun bir şekilde kabul etmiştir. Bu kanunla, örnek alınmaya değer ideal üç imparatorun elde ettikleri çeşitli ayrıcalıklar iyi yönetimleri

sebebiyle, Vespasianus için de anayasal olarak meşrulaştırılmıştır. Bu nedenle *Lex de imperio Vespasiani* ister sadece Vespasianus için kabul edilen bir yasa olsun isterse önceki imparatorları kapsayan genel bir yasa olsun her iki durumda da bu yasa ile imparatorluk makamı (*principatusluk*) artık resmen tanınarak kurumsallaşmıştır.

KAYNAKÇA

- Boatwright, Mary, Gargola Daniel J., Talbert, Richard J.A, Lenski, Noel., *Romalıların Kısa Tarihi*, Çev: İrem Kısacıkı (Alfa Yayınları, İstanbul, 2022.
- Brunt, Peter. “*Lex de imperio Vespasiani*”, *Journal of Roman Studies* 67 (1977): 95-116.
- Crawford, Micheal, *Roman Statutes* (vol. 1). London: Institute of Classical Studies, 1996.
- Dio Cassius. *Roman History, Volume VI: Books 51-55*. Translated by Earnest Cary, Herbert B. Foster. Loeb Classical Library 83. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1917.
- Dio Cassius. *Roman History, Volume VII: Books 56-60*. Translated by Earnest Cary, Herbert B. Foster. Loeb Classical Library 175. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1924.
- Hellems, Fred Burton Ranney, *Lex de imperio Vespasiani: A consideration of some of the constitutional aspects of the principate at Rome*. Scott, Foresman and Company, 1902.
- Howatson, Margaret C., ed. *Oxford Antikçağ Sözlüğü*. Kitap Yayınevi, 2013.
- Lee, Daniel *Popular sovereignty in early modern constitutional thought*. Oxford University Press, 2016.
- Levick, Barbara. *The Lex de imperio Vespasiani: The Parts and the Whole*. In *La Lex de Imperio Vespasiani e la Roma dei Flavii. Atti del convegno, 20–22 Novembre 2008*. Edited by Luigi Capogrossi Colognesi and Elena Tassi Scandone, 11–22. Rome: L’Erma di Bretschneider, 2009.
- Levick, Barbara. *Vespasian*. Taylor & Francis, 2016.
- Peachin, Micheal. “Exemplary Government in the Early Roman Empire,” in *Crises and the Roman Empire: Proceedings of the Seventh Workshop of the International Network Impact of Empire (Nijmegen, June 20–24, 2006)*, ed. Olivier Hekster (Leiden, The Netherlands: Brill, 2007), 80–89.
- Seneca, Moral Essays, Volume I: *De Providentia. De Constantia. De Ira. De Clementia*. Translated by John W. Basore. Loeb Classical Library 214, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989.

- Strabo. *Geography, Volume VIII: Book 17. General Index*. Translated by Horace Leonard Jones. Loeb Classical Library 267. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1932.
- Suetonius, *The Lives of the Caesars*, Vol. 2. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1914; Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, Çev. Fafo Telatar- Gül Özakürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2008.
- Tacitus. *Annals: Books 4-6, 11-12*. Translated by John Jackson. Loeb Classical Library 312. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1937.
- Tuck, Steven. *A history of Roman art*. John Wiley & Sons, 2015.
- Tuori, Kaius. *The emperor of law: the emergence of Roman imperial adjudication*. Oxford University Press, 2016.
- Valerius Maximus. *Memorable Doings and Sayings, Volume I: Books 1-5*. Edited and translated by D. R. Shackleton Bailey. Loeb Classical Library 492. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000.
- Weinstein, Minna. *The Problem of the Succession in the Roman Empire. The Historian*, 24(1), 84–102.
- Zissos, Andrew. *A companion to the flavian age of imperial Rome*. John Wiley & Sons, 2016.

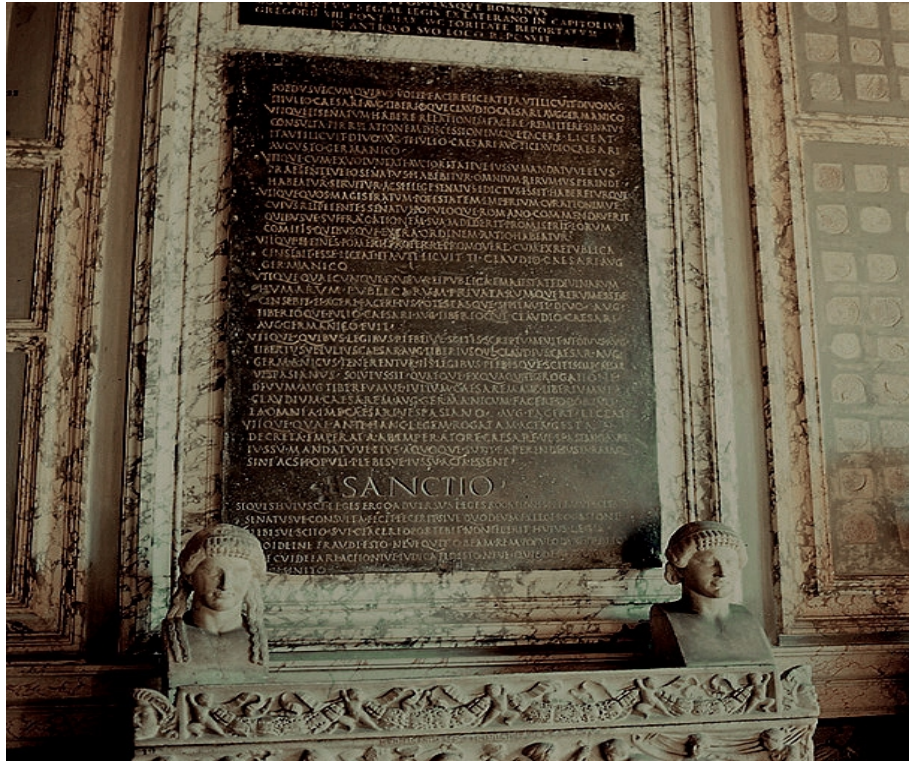

Fig. 1. Lex De İmperio Vespasiani, 20 Aralık 2023 tarihinde, <https://www.museicapitolini.org/en/opera/tavola-bronzea-con-la-lex-de-imperio-vespasiani> adresinden erişim sağlandı.

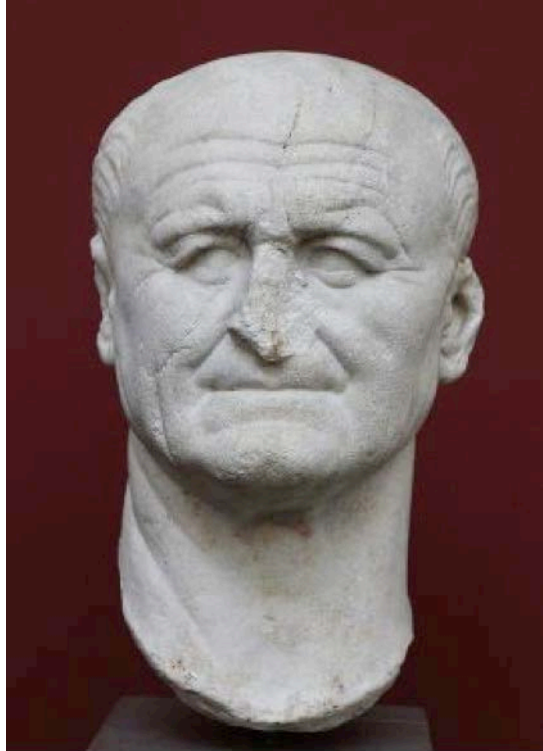

Fig.2. Roma İmparatoru Vespasianus. 18 Mart 2024 tarihinde 3.c blogger om antikkens skulpturer (wordpress.com) adresinden erişildi.